

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська
конференція здобувачів вищої освіти і молодих
учених**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик*

Співорганізатори:

Південно-Українське відділення
Соціологічної асоціації України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Міжнародний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська конференція здобувачів
вищої освіти і молодих учених
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ»
(17-19 листопада 2025 року)**

Одеса, 2025

УДК 001.895:005.8(082)
ББК 60я431

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
протокол № 7 від 09 грудня 2025 року*

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.

Рецензенти:

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії, історії та політології
Національного університету «Одеська політехніка» *Наталія РИБКА*

кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного університету *Юлія МЕЛЬНИК*

У Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Південноукраїнські наукові студії» представлено напрацювання учасників із різних регіонів України, об'єднаних спільною метою – осмислення сучасних наукових викликів та пошук інноваційних рішень у міждисциплінарному просторі. Конференція організована Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за участю кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, у співпраці з Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації України та провідними університетами країни – ЗВО-партнерами.

Матеріали збірника охоплюють широке коло тем, що відповідають актуальним потребам сучасного суспільства й науки. Серед них: трансформації українського соціуму, культурні та історичні процеси в контексті суспільно-політичних змін, філологічні студії в умовах цифровізації, розвиток креативних індустрій, філософія бізнесу та етичні виміри інновацій, екологічна філософія й концепції сталого розвитку, сучасні підходи до філософії здоров'я, інновації в освіті, проблеми політики та суспільного розвитку, а також виклики, пов'язані з критичним мисленням і логічною культурою XXI століття.

Збірник відображає високий рівень наукових досліджень молодих учених, сприяє розвитку міжвузівської наукової співпраці та формує простір для конструктивного діалогу між представниками різних освітніх і наукових галузей. Матеріали конференції можуть бути корисними для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, а також фахівців, що працюють у сфері соціальних, гуманітарних та освітніх наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2025

© Авторів матеріалів, 2025

Балінський Артем РОЛЬ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ У ПРОГОЛОШЕННІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1989–1991 рр.).....	80
Боднарчук Катерина ЦІННОСТІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	85
Васильєва Лариса МІЖ ЗАКОНОМ І БЛАГОДАТТЮ: ФЕМІНІСТИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖІНОЧОГО СТАТУСУ ЯК ПРАВОНАСТУПНИЦЯ-НОВАТОР АНТИЧНИХ ДОГМ.....	88
Зозулик Анастасія ПОКРОВА ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ ЯК ДУХОВНИЙ СИМВОЛ КОЗАЦТВА.....	92
Ілечко Софія КУЛЬТУРА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ТА ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ XVII СТ.).....	94
Омельченко Дмитро НАРАТИВ У СУЧАСНИХ ІДЕОЛОГІЯХ.....	97
Мордовець-Ткач Марта, Федорова Алла МУЗИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	100
Абрасьова Дар'я КОЗАЦЬКІ ДУМИ ТА ПІСНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ВОЇНА.....	105
Карогодіна Єлизавета ЗОЛОТО ПОЛУБОТКА: МІЖ ЛЕГЕНДОЮ ТА РЕАЛЬНІСТЮ.....	108
Ярмак Софія ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГЕТЬМАНА ЯК ГАРАНТІЯ СТАБІЛЬНОСТІ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	111

духовної музики невід'ємно пов'язаний з ім'ям композитора й фундатора української музичної культури Миколи Дилецького.

Загалом XVII століття можна вважати періодом утвердження української духовності, формування нового культурного кодексу, де синтезувалися релігія, наука, мистецтво та освіта. Незважаючи на політичну залежність, загрозу асиміляції та соціальні катаклізми, українська культура змогла розвинути власні форми опору та самозбереження. Культурні досягнення XVII століття стали основою для подальших визвольних ідей, сформували інтелектуальний та художній потенціал, який живить українське суспільство сьогодні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ісаєвич Я. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI– XVIII ст. Київ: Наук. думка, 1966. 248 с.
2. Історія української культури в 5-ти томах. Т. 2: Українська культура XIII – першої половини XVII століть. Київ: Наук. думка, 2001. 848 с.
3. Історія української культури в 5-ти томах. Т. 3: Українська культура другої половини XVII – XVIII століть. Київ: Наук. думка, 2003. 1246 с.
4. Огієнко І. Історія української культури: коротка історія культурного життя українського народу. Вінніпег: Товариство «Волинь», 1970. 272 с.
5. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. 5-те вид. Київ: Наш Формат, 2024. 192 с.

ОМЕЛЬЧЕНКО ДМИТРО

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», Інститут гуманітарних наук,
Науковий керівник: **АФАНАСЬЄВ ОЛЕКСАНДР**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, історії та політології,
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна

НАРАТИВ У СУЧАСНИХ ІДЕОЛОГІЯХ

Наратив у сучасному суспільстві посідає центральне місце серед понять, що описують спосіб, у який люди осмислюють реальність. У широкому сенсі наратив – це не просто розповідь або історія, а структура, через яку суспільство конструює сенси, ідентичність і цінності. У філософії та соціальних науках цей термін позначає спосіб організації досвіду у вигляді послідовної історії, яка надає подіям значення та моральну рамку. Саме через наратив люди не лише сприймають світ, але й створюють його, адже кожна культура вибудовує власну систему «історій», які пояснюють минуле, виправдовують теперішнє і

прогнозують майбутнє. Ідеологія, у свою чергу, є системою ідей, що виражають соціальні інтереси певної групи або спільноти. Вона визначає, які цінності вважаються «правильними», а які – «чужими», формує політичну поведінку, ставлення до влади, моралі та культури. У цьому сенсі наратив виступає мовою ідеології, її символічним інструментом. Кожна ідеологія – ліберальна, націоналістична, феміністична чи екологічна – використовує власні оповідні схеми, щоб легітимізувати свою позицію й надати їй емоційно-переконливого змісту. Через наратив ідеологія перестає бути абстрактною теорією і стає живою історією, що може надихати, об'єднувати або, навпаки, розділяти суспільство. Вивчення наративу в контексті сучасних ідеологій дозволяє зрозуміти, як у ХХІ столітті формуються колективні уявлення про справедливість, ідентичність та майбутнє.

У добу глобалізації, цифрових медіа та інформаційних війн наратив набуває ще більшої ваги: він стає полем боротьби за увагу, довіру і владу над інтерпретаціями реальності. Таким чином, дослідження наративу – це не лише гуманітарне питання, а й інструмент аналізу політичних, соціальних та культурних процесів сучасності, що дозволяє побачити, як ідеї перетворюються на історії, а історії – на суспільні дії. Поняття наративу у філософії ХХ- ХХІ ст. набуло особливого значення завдяки дослідженням, що поєднали лінгвістичний, культурологічний та герменевтичний підходи. Одним із перших, хто системно осмислив наратив як спосіб конструювання досвіду, був Поль Рікер. У своїй праці «Час і наратив» (1983) він стверджував, що людина розуміє світ через розповідь, а отже, наратив є структурою самопізнання і колективної ідентичності. Рікер підкреслював, що розповідь завжди поєднує факти й інтерпретації, тож будь-яка історія – це не лише опис подій, а й акт осмислення часу, пам'яті та моралі. У цьому сенсі наратив є способом перетворення хаотичного досвіду на впорядкований смисл. Інший впливовий мислитель Мішель Фуко розглядав наратив не як нейтральний опис, а як механізм влади та знання. На його думку, кожен історичний період виробляє власний «режим істини», який визначає, які історії дозволено розповідати, а які замовчуються. Через цей підхід Фуко показав, що наративи не просто відображають реальність, а дисциплінують мислення, формують норми та кордони соціально допустимого. Таким чином, наратив постає не лише як культурна форма, а й як політичний інструмент, який визначає структуру суспільного дискурсу. Жан-Франсуа Ліотар у своїй знаменитій праці «Стан постмодерну» (1979) наголошував, що сучасна епоха переживає кризу «великих наративів» – тобто універсальних історій, які колись легітимізували знання, владу та мораль. Згідно з Ліотаром, модерністські ідеології – лібералізм, марксизм, націоналізм – більше не можуть претендувати на абсолютну істину. Їм на зміну приходять локальні, множинні, фрагментарні наративи, які відображають різноманітність людського досвіду. Цей підхід

суттєво вплинув на сучасну ідеологічну думку, показавши, що в епоху постмодерну істина стає питанням інтерпретації, а не універсального знання.

Сучасні дослідники ідеології, зокрема Ернесто Лаклау та Шанталь Муфф, розвинули цю ідею, створивши дискурсивну теорію гегемонії. Вони доводили, що ідеології не є стабільними системами ідей, а радше динамічними наративами, які постійно конструюються у політичному дискурсі. За Лаклау, суспільна реальність існує лише у формі дискурсивних практик, і будь-який політичний суб'єкт – це результат наративної артикуляції певних «порожніх означників» (як-от «народ», «свобода», «демократія»). Тому боротьба між ідеологіями — це боротьба між наративами, які намагаються надати цим поняттям конкретний зміст. Паралельно з цим напрямом Стюарт Голл, представник культурних студій, підкреслював, що наратив є ключовим механізмом репрезентації влади та ідентичності в медіа. Він вважав, що через повторення певних сюжетів і символів культура формує уявлення про «нормальне» та «інше».

Таким чином, ідеологія працює через наратив – через те, як саме суспільство розповідає історії про себе. Цей культурологічний підхід дозволяє побачити, що ідеологічні наративи не просто нав'язуються згори, а циркулюють у повсякденних практиках, мові, рекламі, кіно, соціальних мережах, формуючи колективну свідомість. Наратив виконує функцію головного механізму легітимації ідеологічних систем. Через оповідь ідеологія не просто пояснює світ, вона створює його у певній символічній формі.

У будь-якому політичному чи культурному русі присутня історія, що структурує минуле, теперішнє й майбутнє. Вона відповідає на питання: «Хто ми є?», «Звідки походить наше страждання чи несправедливість?» і «Куди ми прямуємо?». Саме ця здатність формувати сюжет і моральну рамку робить наратив потужним інструментом впливу на колективну свідомість. Як зазначав Рікер, через розповідь індивід і спільнота вибудовують свою ідентичність, і тому ідеологія діє не лише раціонально, а й емоційно – через образи, міфи й символи.

У політичній сфері наратив перетворює ідеї на історії, які можна прожити та відчувати. Наприклад, ліберальна ідеологія подає наратив «свободи особистості» як історію звільнення людини від обмежень традицій і влади. Націоналізм формує оповідь про героїчне минуле, втрату незалежності та її відновлення, створюючи образ колективного героя – народу. Фемінізм вибудовує історію боротьби за рівність і справедливість, а екологічні рухи – наратив спільної відповідальності за планету.

Таким чином, ідеологія стає системою сюжетів, що пояснюють соціальні конфлікти, визначають ворогів і союзників, мотивують до дії. Крім того, наратив забезпечує сталість і повторюваність ідеологічних структур. Ідеї можуть змінюватися, але історії залишаються впізнаваними. Через освітні програми, масову культуру, літературу, рекламу чи політичні промови

відтворюються ті самі сюжетні архетипи: боротьба добра зі злом, пригноблених із гнобителями, прогресу з відсталістю. У такий спосіб наратив стає інструментом соціального контролю, адже він формує не лише знання, а й емоційне ставлення до світу. Саме тому сучасна ідеологічна боротьба дедалі частіше розгортається не на рівні теорій, а на рівні конкуруючих історій, тих, які суспільство готове прийняти як «свої».

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєв О. Наративи як стрижень політичних комунікацій // Збірник наукових праць «Політологічні студії». Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. Випуск 6. 236 с. С.122-130.
2. Колесник І. Український гранд-наратив: [електронний ресурс] / І. Колесник. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/38335387.pdf>
3. Основи наратології : хрестоматія до дисципліни (вибрані статті) / уклад. Р. Л. Савчук. – Івано-Франківськ : ПНУ, 2019. – 40 с.
4. Попович М., Онищенко О., Приятельчук А., Шашкова Л. Ідеологія в сучасному світі: матеріали конференції / М. Попович, О. Онищенко, А. Приятельчук, Л. Шашкова. – Київ: ДПНУ, 2011. – Режим доступу: https://dphs.univ.kiev.ua/files/19_20_10_2011_ideology_konference.pdf

МОРДОВЕЦЬ-ТКАЧ МАРТА

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність

F1 «Прикладна математика»

ФЕДОРОВА АЛЛА

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри філософії, історії та політології,

Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна

МУЗИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Історія неперервно пов'язана з музикою. Від козацьких дум до гімнів Майдану – музика супроводжувала важливі суспільно-політичні події в Україні, формуючи духовну єдність народу. Українська музика впродовж століть не лише відображала історичні процеси, а й ставала їхнім рушієм, зберігаючи національну пам'ять, гідність та самоідентичність. Козацькі марші, повстанські пісні, революційні гімни стали потужним інструментом впливу на життя та суспільство. Музика об'єднувала народи в найважливіші часи та нерідко була сильнішою за меч. Вона виступала не лише мистецьким, а й

Наукове видання

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.